

Innst. 82 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:168 S (2009–2010)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ine M. Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen og Ivar Kristiansen om full åpenhet om norsk bistand

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ine M. Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen og Ivar Kristiansen fremmet 17. juni 2010 følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre full åpenhet rundt norsk bistand.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Anita Orlund og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Siv Jensen, Tone Liljeroth, Peter N. Myhre og Torkil Åmland, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, viser til at det er en hovedoppgave for norsk utviklingspolitikk å bidra til at land får kontroll over egen utvikling og at flere mennesker får evnen til å ta kontroll

over eget liv. Norsk bistandsinnsats er tuftet på solidaritet, kampen mot fattigdom, tusenårsmålssatsingen og troen på en FN-ledet verdensorden, noe et samlet storting sluttet seg til i Innst. S. nr. 269 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 13 (2008–2009) – Klima, Konflikt og Kapital.

Komiteen vil vise til at Norge er en av verdens største givere av bistand målt som andel av bruttonasjonalinntekt (BNI). Komiteen mener det er viktig at norsk bistand administreres under et tydelig og etterprøvbart regelverk. For å sikre en mest mulig effektiv bistandspolitikk er komiteen enig med forslagsstillerne i at det må være åpenhet om hvem som mottar norske bistandsmidler, hvordan midlene anvendes, og graden av måloppnåelse i de ulike bistandsprosjektene.

Miljø- og utviklingsministeren har i brev til komiteen av 21. oktober 2010, redegjort for ulike tiltak regjeringen har igangsatt, og tiltak det arbeides med for å oppnå ytterligere forbedringer i tråd med de synspunkter og forslag som framkommer i representantforslaget. Komiteen er enig med regjeringen i at det kontinuerlig må arbeides for en best mulig forvaltning av norsk bistand, og sikre at det er full åpenhet rundt denne bistanden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, mener på denne bakgrunn at intensjonen i forslaget i Dokument 8:168 S (2009–2010) er ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til utviklingsministerens brev til komiteen av 21. oktober 2010 og ser det som positivt at departementet jobber med å øke åpenheten. Disse medlemmer vil likevel påpeke mangelen på en uavhengig evalueringsinstans.

Disse medlemmer registrerer statsrådets redegjørelse for arbeidet med evaluering av multilaterale organisasjoners arbeid, men savner en systematisk oppfølging også gjennom bevilgningsnivå og prioritering av midlene.

Disse medlemmer registrerer at det nå jobbes med økt åpenhet om enkeltprosjekter og om mislighold av bistandsmidler, og ser det som svært gledelig at slike data vil bli publisert på departementets nettsider i løpet av 2011.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser for øvrig til Dokument 8:141 S (2009–2010) om krav til åpenhet i norsk bistand, Fremskrittspartiets merknader i innstillingen til Dokument 8:141 S (2009–2010), samt disse medlemmers merknader knyttet til behovet for antikorrupsjon og åpenhet i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2009–2010).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer dokumentets forslag.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre full åpenhet rundt norsk bistand.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:168 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ine M. Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen og Ivar Kristiansen om full åpenhet rundt norsk bistand – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 17. november 2010

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Eva Kristin Hansen

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Utenriksdepartementet v/miljø- og utviklingsministeren
til utenriks- og forsvarskomiteen datert 21. oktober 2010****Dokument 8:168 S (2009-2010) – Utenriksdepartementets uttalelse vedrørende representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ine M. Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen og Ivar Kristiansen**

Det vises til brev fra Utenriks- og forsvarskomiteen av 6.10.2010, der komiteen ber om departementets uttalelse til Representantsforslag 168 S (2009-2010), fremmet av stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Ine M. Eriksen Søreide, Gunnar Gundersen og Ivar Kristiansen.

Regjeringen har som målsetting å sikre størst mulig åpenhet om bistand og resultater. Dette gjøres på en rekke møter; blant annet gjennom rapportering i Stortingsproposisjon 1, gjennom Norads resultatrapporter, gjennom offentliggjøring av faktisk forbruk (Norads statistikkportal) og gjennom Norads evalueringsfunksjon. Systemene etterprøves stadig med sikte på forbedringer og større åpenhet. Departementet opprettet en ekstern varslingskanal i januar 2008 og utvidet bruken av datasystemet PTA (plan, tiltak, avtale) til hele UD's tilskuddsforvaltning i 2009.

Gjennom tett oppfølging og null-toleranse for korrupsjon, gjennom å legge vekt på åpenhet og kamp mot korrupsjon i dialogen med mottaker, og gjennom støtte til bedring av samarbeidslands finansforvaltning, riksrevisjon og antikorrupsjonsenheter bidrar Norge til bedre og mer åpen forvaltning. Arbeidet for økt åpenhet skjer i tett dialog med å være samarbeidspartnere, både i dialogen om bistandseffektivitet og i det spesifikke arbeidet for korrupsjonsbekjempelse, kvalitetssikring og evaluering.

Norsk bistand administreres under et tydelig og etterprøvbart regelverk. Regjeringen samarbeider tett med flere andre bilaterale aktører og de store multilaterale aktørene som FN, Verdensbanken og IMF. Regjeringen arbeider også for at øvrige mottakere av norsk bistand, eksempelvis frivillige organisasjoner, har regelverk og retningslinjer som bidrar til å realisere målsettingen om nulltoleranse for korrupsjon og høyest mulig grad av innsyn i forvaltningsregimer.

I 2009 forvaltet departementet 86 % av bistanden, hvorav 2/3 ble forvaltet direkte av departementet og resterende 1/3 av utenriksstasjonene. Norad forvaltet ca. 12 % av norsk bistand. Dette er i all hovedsak støtte til norske og internasjonale organisasjoner, støtte til høyere utdanning og forskning, samt næringsutvikling og institusjonssamarbeid. Bistand

forvaltet av hhv. Fredskorpset og Norfund utgjorde i 2009 1 % hver.

Arbeidet med kvalitetssikring av bistanden foregår både i departementet, på utenriksstasjonene og i Norad. Norads Avdeling for metode og resultatoppfølging (AMOR) bistår Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene med forvaltnings- og resultatfaglig kvalitetssikring av alt norsk utviklingssamarbeid og utfører i stor grad de samme oppgavene som det danske «Kontor for kvalitetssikring av utviklingsbistanden». AMOR har i tillegg ansvaret for juridisk rådgivning i forbindelse med etablering av bistandsavtaler. Øvrige oppgaver tillagt det danske kvalitetssikringskontoret, dekkes i den norske bistandsforvaltningen blant annet gjennom gjennom Sentral Kontrollenhet og interne enheter med ansvar for økonomistyring og forvaltning.

AMOR foretar forvaltningsgjennomganger ved ambassader med bistandsansvar og i avdelinger i Norad som arbeider med tilskuddsforvaltning. Avdelingen har et særlig ansvar for å fremme effektiv og resultatorientert bistand og gir råd om god bistandsforvaltning, resultat- og risikostyring, inklusive håndtering av korrupsjonssaker. Avdelingen har i tillegg et ansvar for å utvikle forvaltningsfaglige verktøy, herunder resultatveileder, juridisk håndbok og håndbok i bærekrafts- og risikovurderinger. Avdelingen har ansvar for arbeidet med Norads årlige rapport om resultater av norsk bistand og utarbeider statistikk for hele bistandsområdet.

Norads Evalueringsavdeling har stor grad av uavhengighet. Alle evalueringer blir gjennomført av eksterne uavhengige fagmiljøer etter internasjonale anbud og omfatter også øremerket bistand gjennom internasjonale samarbeidspartnere og multilaterale organisasjoner. I 2010 evalueres eksempelvis bistand gjennom FN til å fremme demokrati og godt styresett og i 2011 vil bistand til utdanning gjennom multilaterale organisasjoner bli evaluert. Mandater og kontrakter for evalueringene er alltid offentlige og rapportene fra evalueringene gjøres kjent og legges ut på nettet.

Det er i Stortingsproposisjon 1 S (2010-2011) varslet at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av ansvarsfordeling og arbeidsoppgaver mellom UD og Norad. Målsettingen er at Norads rolle som fagdirektorat med et spesielt ansvar for å måle og kvalitetssikre resultatene i utviklingssamarbeidet skal tydeliggjøres.

Utenriksdepartementets Sentrale kontrollenhet (SK) ble etablert i 2007. Enheten har i dag fire ansatte. En ekstern varslingskanal ble opprettet i januar 2008. Hensikten med opprettelsen av varslingskanalen var å gjøre det enklere å varsle om krittikverdige forhold, herunder økonomiske misligheter, både for ansatte og andre, og å sikre anonymitet for de varslere som måtte ønske det.

Utenriksdepartementet har inngått avtale, etter en offentlig anbudsrunde, med advokatfirmaet G-Partner om drift av den eksterne varslingskanalen. G-partner er mottaker av, og foretar en første gjennomgang av, innkomne varsler om mistanke om økonomisk misligheter som mottas via den eksterne varslingskanalen.

Fram til 14.10.2010 er det registrert 241 saker. Av disse ble 76 saker registrert i 2008, 94 saker i 2009 og hittil i år er det registrert 71 saker. Av de i alt 241 sakene, har påtalemyndighetene i Norge eller utlandet blitt involvert i 31 saker. Det er pr dags dato krevd tilbakebetaling av dokumentert misligholdte midler i 37 saker. Til nå har UD fått tilsagn om tilbakebetaling til norske myndigheter i 26 saker med et samlet beløp på NOK 25.190.150. UD registrerer alle saker hvor det er varslet om økonomiske misligheter. På grunnlag av denne registreringen arbeides det med å legge ut på UD's hjemmeside tilsvarende opplysninger som det dansk UD gjør. Det tas sikte på at dette vil være på plass i løpet av 2011.

Dansk UD's varslingskanal avviker fra det norske opplegget ved at den ikke er ekstern, mens svenske myndigheter ennå ikke har opprettet et slikt institutt rettet inn mot mislighold av bistandsmidler.

Arbeidet med vurderinger av multilaterale organisasjoners effektivitet og resultatoppnåelse er blitt styrket de siste årene. Vurderingene gjøres på flere møter. Det skjer gjennom aktiv deltakelse i organisasjonenes styrende organer, der organisasjonenes årlige rapporter om resultatoppnåelse og evaluering behandles. Norge har videre vært sentral i opprettelsen av nettverket MOPAN (Multilateral Organisations Performance Assessment Network). Nettverket

består nå av 16 giverland og foretar felles vurderinger av de viktigste multilaterale organisasjonene. FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (Unicef), Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) ble gjennomgått i 2009. I 2010 foretas det vurderinger av FNs befolkningsfond (UNFPA), Verdens helseorganisasjon (WHO), Den asiatiske utviklingsbanken (AsDB) og Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD). Fra 2011 vil seks organisasjoner/institusjoner bli gjennomgått hvert år. De største organisasjonene vil bli vurdert hvert tredje eller fjerde år.

Organisasjonenes egne evalueringer og MOPAN-rapportene er alle offentlig tilgjengelig.

Sentral kontrollenhet startet i 2009 en systematisk gjennomgang av de multilaterale organisasjoner med fokus på deres systemer og politikk for å bekjempe korrupsjon. Til nå har WHO, UNAIDS, UNICEF, UNHCR, GFATM, GAVI samt OIOS vært gjort til gjenstand for en slik første gjennomgang.

All statistikk over norsk bistand er offentlig tilgjengelig. Mye av denne statistikken publiseres i tillegg via en statistikkportal på www.norad.no. Bistandsstatistikken ferdigstilles i dag på årlig basis og rapporteres til OECD. Det arbeides nå med å utvikle et publiseringsverktøy som gjør det mulig å offentliggjøre statistikken løpende gjennom året. Siktemålet er at dette skal være på plass fra 2011.

Det sentraliserte datasystemet PTA (plan, tiltak, avtale) har vært i bruk i en rekke år og ble fra 2009 tatt i bruk for hele UD's tilskuddsforvaltning. Systemet har gitt grunnlag for bedret informasjon- og dataoversikt mellom utenriksstasjonene og departementet, bidratt til bedre økonomistyring, og er også grunnlaget for data som legges ut via statistikk-portalen.

Departementet arbeider med tiltak for ytterligere åpenhet omkring PTA-data, herunder å gjøre detaljinformasjon om alle bistandsavtaler og partnere løpende tilgjengelig på departementets nettside. Målsettingen er at dette skal være på plass i løpet av 2011.